Istorija Balkana

Istorija Crne Gore i ovih prostora

субота, 22. јануар 2011.

MOMIR M. MARKOVIĆ: CRNOGORSKI TEMPLARI IZGUBLJENI U ISTORIJI (OGLED O CRNOGORSKOJ CRKVI)

Predgovor sumnje

Petak, 22. Oktobar 2010 feljton - Broj 1044

„Istorijska nauka dokazuje ono što se želi dokazati. Pošto sve obuhvata i za sve daje primjere, ne pokazuje ništa. Ona je najopasniji proizvod hemije uma...", pisao je Pol Valeri u Pogledu na sadašnji svijet, baš kao da je komentarisao aktuelna tumačenja crnogorske istorije. Citiranjem pjesnika samo podstičem sumnju i oprez u promišljanju vladajućih i dežurnih istorijskih istina. Ovo mi se čini naročito razložnim kada je riječ o dvije ili više istina o istom, koje nas često obavezuju da se opredjeljujemo za neku od njih – kao da se istine utvrđuju glasanjem. Ponekad izgleda da temelj spornih „istorijskih istina" čini srednjevjekovno filozofsko načelo Tome Akvinskog Vjeruj da bi razumio. Jedno od takvih pitanja, koja s vremena na vrijeme zaokupljaju ili više zamajavaju naučnu i laičku javnost, jeste status Crnogorske crkve i prava istina o njoj. Pristalice jedne istine se pozivaju na Ustav Svetog sinoda u Knjaževini Crnoj Gori, Ustav za Knjaževinu Crnu Goru" iz 1905. i druga fakta. Protivnici, uglavnom iz redova pravoslavnih crkava (srpske, ruske, itd.), oslanjaju se na kanonska načela, pravila i organizaciju pravoslavne službe.Svrha ovog ogleda, dakle, nije u tome da bilo što dokazuje, osporava ili dopunjuje, već prosto pokušaj da se ukaže i na mogućnost drugačijih opservacija istog problema. Mitovi su istina pod velom, kazao je A. Humbolt. Ovo je pokušaj da se, u magli ustanovljenog, faktima ukaže na očigledno - duh i čin.

Prvi pisani izvor koji svjedoči o postojanju hrišćanske crkve na prostoru današnje Crne Gore potiče iz V vijeka, mada neki autori (arheolozi, istoričari umjetnosti...) pominju prisustvo ove institucije i u IV vijeku ili još ranije.(V.D.Nikčević: Prevalitana i kraljevstvo Slovena , Podgorica, 2008, str. 18.). Ovaj izvor kazuje da je na prostoru Crne Gore ustanovljena Dukljanska biskupija sa sjedištem u Baru koja je u vrijeme intenzivnije hristijanizacije Slovena u IX vijeku uzdignuta u rang nadbiskupije. Ovaj status će privremeno izgubiti tokom XI vijeka, ali samo nakratko, pošto su vladari iz dinastije Vojislavljevića vladarske i kraljevske insignije dobijali od Pape iz Vatikana. Tako je i Barska nadbiskupija, kao jedina vjerska institucija u zemlji, dobila status „državne crkve" i poslije velikog raskola (1054). Jurisdikcija Barske nadbiskupije kao državne crkve poklapala se sa granicom dukljanske države. Položaj i uticaj Dukljanske nadbiskupije promijenio se poslije pada dukljanske države (1181-1186) pod vlast srpskog despota Stefana Nemanje. Prvih godina, Stefanov sin Vukan, koji je dobio titulu kralja Duklje i Dalmacije, još se držao blagonaklono prema njoj. Tek će 1220. Nemanjin sin Sava Nemanjić, arhiepiskop Srpske autokefalne crkve, osnovati Zetsku episkopiju sa sjedištem u Manastiru Sv. Mihaila na ostrvu Prevlaci kod Tivta. Pravoslavlje je bilo državna religija u nemanjićkoj imperiji. „Sava je u tom pogledu radio dosljedno i bez imalo obzira".(V. Ćorović, Istorija Srba, Beograd, 1993, str. 148.)

Srpska arhiepiskopija podignuta je na rang patrijaršije 1346. godine kada je i Dušan proglašen za cara. Tada je i Zetska episkopija uzdignuta na stepen arhiepiskopije. Osnovano je osam episkopija od kojih su, pored Zetske sa sjedištem na Prevlaci, imale jurisdikciju u Crnoj Gori: Humska, sa sjedištem u Stonu, a kasnije u Bijelom Polju, Budimljanska u Đurđevim stupovima Dabarska sa sjedištem u Priboju.

Популарни постови

Marko Miljanov svoj maternji jezik nikada nije srpskim nazvao, nikada!

Suđenje Todoru Kadiću zbog ubistva knjaza Danila Petrovića, održano 18. septembra 1860.

Crnogorska zastava u balkanskim ratovima i I svjetskom ratu

(без наслова)

Vuk Karadžić se hvali Jerneju Kopitaru kako je u Crnoj Gori i Boki našao "prekrasne stvari ZA srpski jezik"

Njegoš: "Crnogorci ne ljube lance"!

Milan Basta: Zarobljavanje crnogorskih četnika

Dr Radoje Pajović: Pavle Đurišić i nezavisna Crna Gora

Novak Adžić: Vitezovi Radoš i Drago Bulatović, posljednji komiti

Petar I Petrović Njegoš svoj jezik nikada nije nazvao srpskim, nikada!

Архива чланака

▼ 2011 (19)
► април (1)
► март (3)
► фебруар (3)
▼ јануар (12)
MOMIR M. MARKOVIĆ: CRNOGORSKI TEMPLARI IZGUBLJENI ...
Če Gevara nije mogao iz zamke Moračanina
Tomislav Grgurević: Katastrofalni zemljotres na cr...
Dr Danilo Radojević: "Trgovački put" Srbije ka moru
Matica Srpska iz Novog Sada, nije znala da 1825. p...
Vuk Karadžić se hvali Jerneju Kopitaru kako je u C...
Marko Miljanov svoj maternji jezik nikada nije srp...
Petar I Petrović Njegoš svoj jezik nikada nije naz...
SVJEDOČENJE O LOGORU SUŠICA
Vujadin Šaranović: Pričali su mi, a ja bilježio...
Žarko Đurović: Bolest Njegoševa
Ugovor o prodaji manastira Stanjevići 1839. godine

Opšte mjesto je kako je širenjem među slovenskim plemenima hrišćanstvo nužno integrisalo u svoju kulturu pojedine simbole, motive i rituale iz paganskog nasljeđa. Simboli i motivi ribe, goluba, gavrana, kao i razni floristički motivi su tragovi paganskog nasljeđa u hrišćanskoj umjetnosti. Ritual sječenja i loženja badnjaka je paganski običaj prilagođen hrišćanstvu. To je prirodno uslovilo i pojavu različitih tumačenja, razumijevanja i upražnjavanja hrišćanstva. No, kako je hrišćanstvo bilo državna ideologija, naročito poslije crkvenog raskola u XI vijeku na Istočnu (ortodoksnu) pravoslavnu i Zapadnu - katoličku, započeo je surovi progon i uništavanje jeretika – gnostika, bogumila, katara,patarena i drugih, koji su hrišćanstvo razumjeli i upražnjavali izvan ustanovljenih kanona. Bogumili su surovo istrijebljeni u Bugarskoj, a zapadna Evropa je tokom čitavog srednjeg vijeka bila prekrivena dimom lomača na kojima su spaljivani jeretici. Na ovom dijelu Balkana jeretici su se najduže održali na prostoru između Neretve i Morače i na sjeveru, duž Tare i Drine. Razlog tome su brojne istorijske, geografske, političke i druge okolnosti. Po mom skromnom mišljenju, najvažnije je bilo to što su ovi prostori, nastanjeni zajednicama slobodnih stočara izvan čvrste feudalne organizacije, bili interesna zona i Istočne i Zapadne hrišćanske crkve, a njihov uticaj nesiguran, što ih je upućivalo na oprez i gledanje „kroz prste", čemu će kasnije doprinijeti i prodor Turaka na Balkan.

Ugarski kralj Lajoš I obavještava papu 1358. da u Bosni ima „nebrojeno mnoštvo patarena". Kralj Tvrtko, koji je slovio za zaštitnika bogumila, vjenčao se po katoličkom obredu, a krunisao u pravoslavnom manastiru Mileševa za kralja „Srbljem, Bosni, Pomorju i Zapadnim stranama", što su diktirali real - politički razlozi. Herceg Stefan Vukčić, kojega izaslanik pape Nikole V Tomazini naziva „perfidnim patarenom i neprijateljem krsta Hristova", poslije pada Carigrada 1453. pred turskom opasnošću traži od Alfonsa Aragonskog da mu uputi emisare franjevce, dok istovremeno priprema podizanje pravoslavne crkve u Goraždu.5 Usuđujem se ustvrditi kako je slična vjerska i politička situacija tokom XIV i XV vijeka bila i u Zeti, iako je ova tema do sada izmicala ozbiljnijoj pažnji crnogorske istorijske nauke.

Ukratko: od Gornje Zete, posebno Katunske nahije, gdje skoro da nije bilo ni u naznakama organizovanog feudalnog društva, gdje su živjeli uglavnom vlasi – slobodni stočari, polunomadi, pa do Pivske planine mogu se i danas izbrojati na stotine manje ili potpuno očuvanih stećaka, za koje je engleski arheolog Artur Evans utvrdio da su izraz bogumilske kulture. Tezu podupiru i toponimi (Bogmilovići, selo), hidronimi (Bukumirsko jezero) prezimena (Bukumire). No, Zetu su pohodili i templari kao pratioci Jelene Anžujske, a vjerovatno i u trećem krstaškom pohodu. Prema nekim izvorima, izgleda da su u Zeti imali i svoja dobra. Sa tim se imanjima može povezati i porijeklo Balšića. Neki autori ih dovode sa juga Francuske – Oksitanija - i u vezu sa grofom od Tuluza i grofom od Bauux (?) Možda Bovoar, gdje se nalazilo jedno od templarskih zapovjedništava. Na ostrvu Kom u Skadarskom jezeru identifikovana su tri groba templara. Nalaze se u blizini grobova Mare i Lješa Crnojevića, o kojima takođe ne znamo dovoljno. Prema mišljenju nekih autora, templari su imali crkvu u Mataguzima u Zeti. A Crkva Sv. Jovana Krstitelja u Boljevićima u Crmnici (porodična crkva Plamenaca), pored velikog crkvenog šapastog krsta iznad vrata, ima i druge templarske simbole. Je li slučajnost da su dva poglavara Crnogorske crkve Plamenci (Rufim Boljević i Arsenije)?

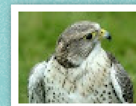
U nadmetanju istočne i zapadne hrišćanske dogme u Zeti toga doba, Katolička crkva je ostvarila značajnu prednost, naročito u Boki i Primorju gdje je postojala tradicija urbaniteta, pismenosti i kulture. Isti uticaj imala je u skadarskom kraju, među romanskim i romanizovanim stanovništvom. Tome su doprinosila jaka manastirska središta Rimske crkve, dok je pravoslavlje tek počinjalo da gradi svoju infrastrukturu. Istočna i Zapadna crkva su se na crnogorskim prostorima nadmetale i sukobljavale, ali i tolerisale iispomagale, već prema prilikama. Kotorska biskupija je, na primjer, u Crkvi Sv. Luke imala oltare i za katolike i za pravoslavne, što posredno može svjedočiti da su jeretička shvatanja hrišćanstva bila živa i rasprostranjena na našim prostorima. Ne treba smetnuti s uma da su i jedna i druga crkva ideolozi feudalnog sistema. Time je zapečaćena sudbina jeretičkih ispovijedanja hrišćanstva, gdje god je feudalizam bio jedini društveni model.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2087:momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-i-predgovor-sumnje&catid=1453:broj-1044&Itemid=2465

Od ideologije feudalizma do narodne crkve

► 2010 (115)

Основни подаци о мени

Cetinjanin

Прикажи мој комплетан профил

Читаоци

Petak, 29 Oktobar 2010 feljton - Broj 1045

Kanonska ili državna crkva u srednjem vijeku je de facto ideolog feudalizma. Tako je i u Crnoj Gori, naročito u poznom srednjem vijeku sa Nemanjićima i ekspanzijom srpske feudalne države i crkve. U to vrijeme i sama crkva postaje najmoćniji feudalac u državi, poslije cara i kralja. Crkva je tumač i čuvar svojih i interesa vladara. „Caru carevo, a Bogu božje". Crkva u ime Boga stavlja vladaru krunu na glavu i proglašava ga božjim pomazanikom. Vladar daruje crkvi posjede, sela, šume, kmetove, manastire, konake. Crkva, kao glasnogovornik dva gospodara - onog na nebu i onog na zemlji - pastvi, narodu potčinjenom, obespravljenom i poniženom, preporučuje molitvu, skrušenost, neprotivljenje, vjeru u raj poslije smrti. Sa najezdom Turaka i raspadom hrišćanskog feudalizma na Balkanu, crkva se prilagođava novom gospodaru na zemlji i drugačijoj feudalnoj kulturi. Pravoslavna crkva svoju službu Gospodu prilagođava novim prilikama i svom položaju koji joj omogućava očuvanje privilegija. Tako je u Grčkoj i Makedoniji, Srbiji, Bugarskoj, Albaniji, Bosni. To, međutim, nije slučaj i u Crnoj Gori. Živko Andrijašević piše da su turske vlasti, po osvajanju Srbije, ukinule Pećku patrijaršiju i potčinile je Ohridskoj arhiepiskopiji. „Sve mitropolije Pećke patrijaršije, pa i Zetska, postale su formalno ili stvarno podvlasne novom crkvenom sjedištu. Zetska mitropolija, međutim, zadržala je status nezavisnosti pošto se u Zeti utvrdi gospodar Ivan Crnojević". Snaga zetskog gospodara nije proizilazila iz feudalnih društvenih struktura kojima su pripadali i on i Zetska mitropolija već se temeljila na žilavosti plemena (katuna, komuna, zajednica) slobodnih ljudi – stočara Gornje Zete od kojih su najratoborniji Malonšići ulazili u crkvu naoružani i svetu naforu uzimali noževima, što se i nije baš uklapalo u pravoslavne kanone. Uskoro će na Cetinju početi da radi štamparija „... majka svih revolucija" u blizini žive Vlaške crkve koja najvjerovatnije nije bila ni potčinjena Zetskoj mitropoliji. A, štamparija je bila jeres za kanonske crkve toga doba. I hrišćanske jeresi (bogumili, patereni, manihejci), koje su kanonske crkve progonile, u socijalnoj suštini bila su antifeudalna učenja. Dok se Istočno-pravoslavna crkva, ponižena osvajanjima Turaka, brinula za opstanak i svoje privilegije, Zapadna-katolička crkva bila je u dubokoj krizi. Gotovo dva vijeka svijet Zapadne crkve potresali su krvavi protiv-feudalni ustanci seljaka: od žakerije u Francuskoj sredinom XIV vijeka preko ustanka Tomasa Mincera u Njemačkoj početkom XV i ustanka hrvatskih seljaka pod Matijom Gubcem. Martin Luter će 1517. godine u Vitenbergu objaviti početak cijepa-nja jedinstvene Zapadne crkve. Raskolima u katoličkoj crkvi dao je značajan doprinos i Žan Kalvin, koju deceniju kasnije To su neke socio-istorijske koordinate u kojima je nastajala osobena Crnogorska crkva. Utisak je da su posljednji zetski gospodari Crnojevići, koji su ostavili nesporne tragove ličnog obrazovanja, kulture i političke pronicljivosti od dalekosežnog značaja, imali taj panoramski pogled na stanje hrišćanske civilizacije. Pitanje je – razumijemo li mi to danas? Sa raspadom zetskog feudalizma, krajem XV vijeka, Pravoslavna crkva je ostala bez gospodara i zaštitnika. U spletu istorijskih okolnosti, u atipičnoj društvenoj zajednici u nastajanju, poklopili su se interesi crkve i naroda i crkva postaje tumač i zaštitnik interesa zajednice. Od tada, u nekoliko narednih stoljeća, razvija se u osobenu crkvu i drugačiju od ostalih hrišćanskih crkava na Balkanu.

Posebnost Crnogorske crkve treba tražiti u tragovima različitih vjerskih tradicija. Ti tragovi mogu se pratiti na mnogim nivoima – od dogme do pratećih obreda i rituala. Riječju - klasična Crna Gora je bila zemlja različnih jeresi, što bi Njegošev junak rekao – gora bez regula. Doduše, Zetska mitropolija je krajem XV vijeka sigurno poštovala pravoslavni red i obred. A, može biti i nekoliko narednih decenija XVI vijeka, pošto skadarski Sandžak-beg (islamizirani sin Ivana Crnojevića) još poklanja posjede crkvama i manastirima u skadarskom basenu. Ali, infiltracija paganskog nasljeđa i jeresi u kanonske dogme bila je nezaustavljiva. Svejedno što će se i kasnije crnogorski mitropoliti po navici hirotonisati u pravoslavnim centrima: Karlovcima, Sečuju, Petrogradu... ponekad i po nekoliko godina nakon izbora. Za to su, bez sumnje, postojali ozbiljni politički razlozi. Da je u duhovnu osnovu Crnogorske crkve ugrađeno ne samo pagansko nasljeđe, već i drugačija – „jeretička" shvatanja hrišćanstva, može se razumjeti i kao uzročno posljedična pojava osobene društvene zajednice u nastajanju. Crna Gora je bila utočište za sve čiji je integritet i identitet bio ugrožen, bez obzira na porijeklo, vjerska shvatanja i grijeh, kako je to formulisao mitropolit Petar I. „Proklet bio svaki Crnogorac, koji bi dobjegšeg čoeka i na samu vjeru nevjernoj tragi iz slobodne zemlje predavao. U slobodnu zemlju stupivši ma kojeg roda i plemena bio sin, mora biti slobodan i jest a ne u ropstva verige da padne, iz kojih je izmakao da slobodu nađe. Naša vrata slobode neka su svakom slobodu ištućem otvorena."1) Čedomir Bogićević kaže da je sličnu normu uspostavio još Ivan Crnojević krajem XV vijeka, što posredno

može da osvijetli nesmetan život hrišćanskih „jeresi" u Gornjoj Zeti. Padom države Crnojevića pod tursku vlast „državna crkva" postaje (makar formalno) institucija Otomanske imperije. To će u nepokornim djelovima zemlje izazvati buđenje i bujanje hrišćanskih jeresi, koje će u procesu simbioze sa stvarno nezavisnom Cetinjskom mitropolijom stvoriti osobenu crkvu primjerenu društvenoj zajednici koja je sa njom nastajala. Siromaštvo koje su propovijedali bogumili bilo je datost crnogorskog društva i crkve toga doba. No, bogumilska skrušenost, pokajanje i molitva bili su nespojivi sa Crnogorcima toga vremena, što bi trebalo da uputi i na tragove drugih jeresi kojih je u srednjem vijeku bilo širom Evrope u srednjoj Italiji, Lombardiji, Kataloniji, Španiji, južnoj Francuskoj. Dogme su se zasnivale na vjerovanju u dva Boga: Bog dobra i Bog zla, Gospod i Satana, koji su u trajnom sukobu, što neodoljivo podsjeća na neke djelove i slike iz „Luče mikrokozme", jednog od najčudesnijih djela svjetske književnosti, a čiji je autor (gle slučajnosti) poglavar Crnogorske crkve i naroda. Njegovo shvatanje hrišćanstva je takođe sporno. Bog „tvoritelj poezije" – svjetlost ima protivnika Satanu gospodara mraka. Između njih je čovjek koji griješi i kaje se. „s točke svake pogledaj čovjeka, kako hoćeš sudi o čovjeku – tajna čojku čovjek je najveća" „Gnostički pisac Basilides, koji je poučavao u Aleksandriji, kaže da je čovjek kapija između mikro i makrokosmosa...", piše Karl Gustav Jung u Sedam propovijedi smrti. O dualizmu toliko. No, za istraživanje različitih dogmatskih tragova gnostika, mandejaca, katara itd. u temeljima Crnogorske crkve, pored opšteg obrazovanja, potrebno je veliko istorijsko, a naročito teološko znanje i ogromno naučno strpljenje, kako bi se našao odgovor na mnoga dogmatska pitanja. Na primjer, što znači odgovor vojvode Petra Vukotića u anketi koju je u Crnoj Gori godinama sprovodio Valtazar Bogišić pripremajući „Opšti imovinski zakonik za knjaževinu Crnu Goru" (remek djelo pravne kulture), na pitanje o Crnogorskoj crkvi. Pošto su anketirani (vojvode Marko Miljanov i Novica Cerović i arhimandrit Nićifor Dučić) odgovorili da je „posve avtokefalna" vojvoda Petar je dodao i polurečenicu „... i nema vrhu sebe nikoga osim Boga". Niječe li on svako posredovanje sa Bogom, pa i ulogu vaseljenskog patrijarha, i poriče li božansko porijeklo Isusovo, što su odlučno i eksplicitno činili templari kojima je kler Crnogorske crkve sličio u javnom životu. Austrijski izaslanik Paulič krajem XVIII vijeka u svom izvješću kaže da su u Cetinjskom manastiru bila samo dva kaluđera. Za popove kaže da se po odijevanju i oružju ničim ne razlikuju od ostalih Crnogoraca, ali podvlači da njihov ugled u narodu zavisi od njihove lične hrabrosti i rječitosti. U Gorskom vijencu Vuk Mićunović se posprduje popu Miću koji loše čita svoj rukopis: „Lijepo li ova sablja čita, divno li nas danas razgovori!" Nema u tome ni poezije, ni danas prepoznatljivog humora, ali poređenje sveštenika sa sabljom govori nam što se od njega očekuje. No, ovo je gotovo opšte mjesto koje su zapazili brojni putopisci, novinari, diplomate, ali još niko u tome nije vidio jeresi i odstupanja od hrišćanskih dogmi. Na prvi pogled bi se to moglo smatrati čudnim, no slična je situacija bila i sa templarima.

1) M. Medaković: Povjesnica Crne Gore, Zemun, 1850. str. 232.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2103:momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-ii-od-ideologije-feudalizma-do-narodne-crkve&catid=1464:broj-1045&Itemid=2476

....
....
....
....

Crnogorski templari

Petak, 12 Novembar 2010 feljton - Broj 1047

Upoređivanje klera Crnogorske crkve sa templarima ovdje ima metaforičku vrijednost (mada postoje duhovni tragovi templarske tradicije) ponajprije zato što je Evropa na prelasku iz srednjeg u novi vijek potpuno drugačije izgledala. Renesansa je izvršila snažan uticaj, ne samo na umjetnost, nauku i društvena pitanja, već i na sve oblike javnog života. Ulaskom u novi vijek ozbiljno su uzdrmane i važeće dogme Zapadne crkve. Protestantizam će, poslije Mincerovog ustanka u Njemačkoj, do početka XVI vijeka prerasti u reformaciju. Sve to, na posredan način, doticalo se i Crne Gore koja je stajala kao granični kamen između hrišćanstva i islama. Bez naročite pomoći i

prepuštena sama sebi na tom opasnom limesu, rađala se atipična društvena i državna zajednica čiji je stožerni činilac bila crkva. Ona je osnovni kohezioni faktor u društvenoj strukturi i na izvjestan način sinonim za državnu administraciju. Iz crkve je izašao i prvi crnogorski Ustav „Stega" koji je temeljio jedinstvo naroda i cjelovitost zemlje. Ustavopisac je i poglavar crkve. A Ustav je usvojen jednoglasno na Opštecrnogorskom zboru koji je bio najveći naoružani parlament toga doba u Evropi. Taj parlament - narod birao je i crnogorskog mitropolita. Crnogorska crkva bila je narodna kancelarija, a kler narodni službenici: sudije, starješine, barjaktari, komandiri, serdari i senatori...

U kolektivnom pamćenju nema mjesta za crnogorske svještenike koji se nijesu istakli u odbrani narodnih interesa i uglavnom se branili na bojnim poljima.

Vladika Rufim II je 1604. godine neposredno komandovao odredom od oko 500 Katunjana koji su pristigli u Lješansku nahiju gdje su Crnogorci već vodili borbu sa snagama skadarskog sandžak-bega...

Vladika Danilo Ščepćev Petrović, koji je na Opštecrnogorskom zboru 1711. godine na Cetinju, kako svjedoči mitropolit Petar I Petrović u svojoj Kratkoj istoriji Crne Gore, između ostalog rekao: „Oružajte se, dakle, moja braćo Crnogorci, kao vitezovi i ja sam gotov s vama imanja i života moga ne poštedeti". Neposredno je komandovao glavninom crnogorskih snaga u bici na Carevom lazu jula 1712. godine.

Mitropolit Petar I Petrovic, državnik, ustavopisac, diplomata sa znanjem nekoliko jezika, pjesnik, kavaljer ordena Svetog Aleksandra Nevskog, stasiti vojskovođa koji je crnogorsku ratnu doktrinu doveo do savršenstva, nepogrešiv strijelac i nenadmašan borac sabljom, pješice i s konja, „odeven i oboružan kao i svi prosti vojnici" neposredno je komandovao u odlučujućim bitkama.

U bici na Martinićima 1796. Crnogorci su vodili defanzivnu borbu do 10. jula, a sljedećega dana je Mahmut-paša Bušatlija krenuo u odlučujući napad na glavni pravac – Martiniće. Mitropolit Petar I lično je poveo Crnogorce u siloviti protivjuriš i razbio vojsku skadarskog vezira. Petar I izašao je iz bitke sa dvije rane, od hladnog i vatrenog oružja. Turski komandant je sa ostacima svoje vojske napustio bojište pod zaštitom noći.

Na vijest da vezir Mahmut-paša kreće ponovo na Crnu Goru, Petar I je navodno uzviknuo: „Živi te oganj izgorio što mi ne daš mira" i počeo se pripremati za novu bitku. Dok je bitka na Martinićima počela 2. a završena 11. jula, bitka na Krusima septembra iste 1796. godine završena je u istom danu. Silina turskog udara bila je toliko žestoka da su neki prednji djelovi crnogorskog borbenog rasporeda, pod komandom guvernadura Jovana Radonjića, bili prinuđeni na uzmicanje. No, u trenutku kada je silina turskog napada počela da jenjava i kada je došlo do borbe prsa u prsa, glavnokomandujući crnogorske vojske mitropolit Petar I poveo je ljude u protivjuriš. Strašna sjeća trajala je „četiri časa". Crnogorci su posjekli i „slavnog Mahmuta vezira albanskog po svjemu svojiemi tjelohraniteljam i vožde komandujušćim" koji su se „hrabro suprotstavljali".

Predanje kaže da je lično mitropolit odsjekao glavu skadarskog vezira i pobrinuo se da se u vosku napravi njen otisak, a leš spali na jednom od tek sadevenih lišnjaka. Posmrtna maska Mahmut-paše Bušatlije čuva se i danas u Cetinjskom manastiru, a u manastirskoj riznici može se vidjeti i njegova lobanja. Predanje još može poduprijeti (ne potvrditi) da je najobrazovaniji Crnogorac toga doba i poznavalac hrišćanskih dogmi znao da hrišćanska crkva ne bi blagonaklono gledala na ovakav čin jednog prvosveštenika koji propovijeda Jevanđelje. Stoga je podvig pripisao svom „tjelohranitelju" koji mu je održavao oružje, konja i baštu i kao ratnik pratio ga u bitkama u stopu.

Autoru ovih ogleda neodoljivo se nameće pomisao (iako za to nema dokaza) da je Sveti Petar Cetinjski znao sudbinu prvosveštenika templarskih vitezova Žaka od Molea, za juriš kod Akre i presudu i zapovijest sa lomače. Mogao je to znati tim prije što je red templarskih vitezova i formalno obnovljen početkom XVIII vijeka.

U postavci Njegoševog muzeja u Biljardi vidno mjesto zauzima i vladičino lično oružje: nož, dvije ledenice – male puške za pojas, duge puške i sablja, sve okovano srebrom. Oružje dostojno velikodostojnika templarskih vitezova.

A i sama Biljarda, koju je Njegoš sagradio sa kulama i puškarnicama, podsjeća na templarsku graditeljsku tradiciju. I Cetinjski manastir, sagrađen na temeljima (ili blizu njih) srušenog manastira Crnojevića, sa puškarnicama liči na utvrđenje. Iznad manastira je kula – Tabja koja je služila za isticanje odsječenih glava istaknutih neprijatelja koje su mitropoliti dobijali na poklon. Mitropoliti (hrišćanski) primali su poklone, a darodavcima uzvraćali primjercima oružja. „Vladika ustade i dade Mandušiću iz odaje svoje jedan dobar džeferdar". Tako nešto nije bilo svojstveno nijednoj drugoj hrišćanskoj crkvi.

O sveštenstvu nižeg reda da i ne govorimo. Nesporna fakta govore da su istaknuti sveštenici bili glavosječe i jurišnici. Pop Luka Jović, jedan od najpoštovanijih crnogorskih četovoda svoga doba, poginuo je u jednom od juriša na Grahovcu 1858.

kao zapovjednik plemenske formacije. Po hrabrosti su se toga dana istakli pop Đuro Kusovac i pop Matijaš Velimirović.

Za popa Mila Jovovića dopisnik Serbskih novina iz Novog Sada Arso Pajović piše da je, u pohodu na Hercegovinu 1876, išao stotinak koraka ispred ratnika svoga plemena i da je njegova jedina dužnost bila da prvi uđe u bitku i posljednji izađe ili pogine.

Pop Šcepan Popović s Čeva istakao se kao artiljerac 1687. godine pri pokušaju Sulejmanpaše da prodre preko Katunske nahije i napadne Kotor. Pop Petar Tvoisović iz Zagarača poginuo je u Dugi nikšićkoj sveteći sinove.

Pop Dragović iz Gornje Morače, u pratnji Marka Taušana i sa blagoslovom monaha Šundića iz moračkog manastira, uzjahali su „konje sedlenike" priješli Javorje i negdje na Sinjajevini u megdanu sa konja pogubili Murata Đurđevića, baš-agu Kolašinskog i njegovog brata Sulja Đurđevića. Muratovu odsječenu glavu poslali su na dar mitropolitu Petru I na Cetinje. Tako se ulazilo u red poštovanih.

I u likovnom djelu V. Teodora Crnogorski pop u ratnoj opremi koji nosi crkvenu zastavu prepoznat je pop Risto Kovačević iz Grahova.

Pop Bogdan Zimonjić bio je vođ ustanka u Gornjoj Hercegovini 1875, a don Ivan Musiću Donjoj Hercegovini. Pop Minja Radonjić upućen je sa Cetinja za sukomandanta u Donju Hercegovinu dok je glavni komandant svih ustaničih operacija bio vojvoda Peko Pavlović.

Pop Ilija Plamenac u svojoj karijeri uspeo se do ministra vojnog kada je Crna Gora vec bila knjaževina.

Pop Čejović iz Kuča uspostavio je prvu crnogorsko-albansku granicu prije nego što je iko pomišljao na stvaranje albanske države, dok je Albanija još bila oslonac turske vlasti na Balkanu. Niti je Turska još priznavala teritoriju vječitih ustanika Kuća kao crnogorsku. Taj dio međe granice i danas traje kao njegov nepoznati spomenik u nedođji.

U kući popa Sima Radulović u Komanima potomci i sada čuvaju uspomenu na uglednog plemenskog kapetana i pokazuju njegov jelek za toke, silav, dvije ledenice i dva jatagana okovana srebrom. Nema mantije, krsta, Svetoga pisma ni Jevanđlja.

Namjera ovog ogleda nije da bude leksikon ili istorija crnogorskih sveštenika - ratnika, jer bi spisak bio duži od spiska francuskih templara u vrijeme kada je taj monaško-viteški red ukinut. Prosto navodim dobro poznate primjere kako bih pokazao da nijedna kanonska crkva u Evropi toga doba nije imala sveštenike ratnike! Koja je to crkva od učnika pravila elitnu vojnu jedinicu kao onu koju je pop Kapičić doveo na front kod Sadavca 10. ili 11. jula 1862. godine, pod zastavom Svetoga Petra Cetinjskoga koju su uzeli iz manastira, sa bijelim krstom na crvenom polju? Mogli bi se porediti sa odredom mladih templara. Uostalom, i najpoznatiji državni likvidator bio je pop Škrnjo Kusovac, koji je po naređenju knjaza Danila, u Istanbulu ubio knjaževog političkog protivnika Stevana Perovića – Cucu. Sam čin likvidacije pomalo liči na pogubljenje Jude Iskariota kojeg su ubili zeloti.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2135:momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-iv-crnogorski-templari-&catid=1488:broj-1047&Itemid=2500

Tvorci i čuvari crnogorskog etosa

Petak, 19 Novembar 2010 feljton - Broj 1048

Crnogorski sveštenici nijesu bili samo ratnici. Obavljali su i vjerske dužnosti i rituale u skladu sa okolnostima i svojim shvatanjima hrišćanstva. Sudili su u lokalnim sporovima, mirili zavađene porodice i bratstva, pomagali u liječenju i borbi protiv epidemija svojim znanjem i obrazovanjem. Uklanjali su sujevjerje razboritošću i odlučnošću.

To je najplastičnije prikazano u Gorskom vijencu u sceni sa „jednom babom" koja sama sebe optužuje da je vještica. Crnogorski glavari, ne baš lakovjerni, u nedoumici pitaju:

„Ti, vladiko, znaš duboke knjige
nalaziš li u njima vještice?"
Vladika s čuđenjem odgovara
„Đe vještice, što govoriš, Vuče!
Nema toga ni u jednu knjiku;
Svrh mene se svi ovdje kunite,
To su bapske priče i mudrosti;
Nego laže ova babetina,
Ali može nešto drugo biti."

Nešto drugo je oblik specijalnog rata koji protiv Crnogoraca vodi skadarski vezir a baba je njegov izvršilac. Tako su unosili racionalizam u javni život. Kad su mu prepreke bile dogmatizam i crkvena pravila, s pozivom „Neka grijeh ide na moju dušu".

Sa takvom porukom u jednoj prilici pop Milo Jovović je izdao zapovijest da se zapali crkva u selu Drame na sjevernoj strani Ostroga, kad je ova postala turski odbrambeni položaj. Skrušenost i bogobojažljivost nijesu bile odlike crnogorskog sveštenstva. Poštovalo se dostojanstvo, odlučnost i razum. Kler je bio tvorac i čuvar etičkih vrijednosti

koje su bile društvena norma i to je bila jedna od njihovih najznačajnijih odlika i zasluga za besudnu zemlju u besudna vremena. A društvo koje su izgradili bilo je društvo pune solidarnosti.

U jednom okršaju u Dugi nikšićkoj crnogorska četa pod komandom popa Luke Jovovića razbila je odred Turaka kojim je komandovao „arnautin" Đuleg-beg. Posječen je i sam zapovjednik, a zarobljene njegove četiri žene. Iz bogatog ratnog plijena (koji je i bio motiv sukoba) izuzeti su konji, prtljag i lične stvari ovih žena i sa njima zajedno,

pod crnogorskom pratnjom, predati turskoj posadi na kuli Zvizdica na Gacku.

Sličnih primjera bi se moglo nabrojati, no bilo je i primjera kad su se crnogorski sveštenici morali boriti za očuvanje moralnih normi i protiv sunarodnika. Poslanice mitropolita Petra I Petrovića su izvor i svjedočanstvo jedinstvenih etičkih kanona obaveznih kako za crkvu tako i za ukupnu društvenu zajednicu.

Tragove paganskog nasljeđa ili drugih hrišćanskih „jeresi" moguće je uočiti u starijim crkvama sa puškarnicama umjesto prozora, na grobljima bez krstača samo sa uspravljenim kamenim kiljanima ili u kamenim sarkofazima što podsjećaju na rimske cipuse. U ranijim ritualima sahrana, nije bio rijedak slučaj da poginule velikodostojnike, ratnike i ljude od posebnog ugleda do groblja nose na puškama ili sabljama.

Poznato je da su Malonšići, jedno od najžilavijih i najborbenijih plemena u Gornjoj Zeti, primali svetu naforu na vrhovima mačeva i paloša. Jedna crkvica iz XV vijeka, vremena kada su bili moćna grupacija, još je dobro očuvana u Crnoj strani u Zagaraču. Mala je kao košnica, pokrivena kamenom pločom, bez prozora i bez preslice.

Na koju su se hrišćansku dogmu oslanjali? A Riđani? Vladika Sava i crnogorski glavari jednim ugovorom potvrđuju Daku Sladojeviću i Riđanima da su „Crnogorci dovlek". To je bio izraz etno-socijalne diferencijacije. Katalizator tog procesa bila je crkva. Jesu li Riđani (riđi, riđokosi) bili i pripadnici katarske jeresi, kako smatraju neki autori.

No, jedan od najzagonetnijih tragova nasljeđa jeste veliki broj pažljivo rađenih guvna blizu manastira, sabornih crkava ili na „zbornim glavicama". Uvijek su kružna, uostalom i Njegoševa kapela na Lovćenu imala je kružnu osnovu. Uz to, bila je orijentisana sjever-jug umjesto istok- zapad, a već smo pomenuli da nije jedina kapela, crkva, kula sa kružnom osnovom.

Sve odluke Opštecrnogorskog zbora oglašavane su sa guvna ispred manastira. U jeziku i toponomastici postoji Vilinsko guvno, Vjetreno guvno, Mjedeno guvno... U Crnoj Gori posebno u Katunskoj nahiji, postoji sačuvano toliko guvna kao da je to bila žitnica, dok poručnik Mihail Tarasov, ruski obavještajni oficir, bilježi krajem XVIII vijeka da u Katunskoj nahiji nema nikakve poljoprivredne djelatnosti niti iko išta zna o tome. Tako nam objašnjenja da su guvna služila za vršidbu žitarica zvuče najblaže sumnjivo. Uostalom, Petrovo guvno, hidronim – kružno ozidana voda pri samom vrhu Garča - bilo je mjesto okupljanja. Ponegdje se guvna zovu lokve za sakupljanje vode – ustavom na potocima ili kišnice. Prije će biti da su guvna ostatak nekog starog paganskog obrednog skupljanja ili obredne rituale, gdje svi mogu sjedjeti ili stajati okrenuti jedni drugima, da niko nikom ne okreće leđa, kako bi svi bili jednaki.

Ovo neodoljivo podsjeća na vitezove okruglog stola mitskog kralja Artura, koji su proizvod sarmatske tradicije u Engleskoj. Herodot kaže da su Sarmati skitski narod, a tragovi Sarmata pronađeni su i na ovom dijelu Balkana. Konstantin Porfirogenit kaže da su Dukljani skitski narod.

Više sumnji u ispravnost hrišćanske dogme u obredima i ritualima Crnogorske crkve, pronašla bi inkvizicija ili neki drugi crkveni istražitelji i suci nego ovaj autor. U svim tim tragovima različnih nasljeđa i kultura i jeste suština crnogorske multikulturalnosti koja se kod nas najčešće svodi na profani suživot etnija i konfesija, čega je s vremena na vrijeme i bilo, ali mnogo manje nego što pričamo. Iz te je multikulturalnosti ponikao i crnogorski etos koji je već danas mit. I taj etos bio je, pored ostalog, razlog što su se moćni centri hrišćanske dogme sa dosta opreza, da ne kažem uviđavnosti, odnosili prema crnogorskom shvatanju hrišćanstva. To nije sasvim dovoljno kao objašnjenje. Prvo, stoga što je jedina hrišćanska zemlja sa kojom se Crna Gora toga doba graničila bila Mletačka Republika, a potom Austrougarska. A, bile su zemlje zapadnog

hrišćanstva, te se Vatikan nije ni smatrao nadležnim za stanje vjerskog života u Crnoj Gori.

I to je imalo još dublje političke razloge. Crna Gora se pokazala žilavim i otpornim bedemom prema islamu od kojeg je i štitila mletačke posjede
u Boki i Primorju. Stoga je bilo dovoljno što su se osjećali hrišćanima, a crnogorska krv je bila jeftina i nemilice se trošila za interese Mletačke Republike, Austrije, Rusije... Primjera radi, samo prilikom oslobađanja Herceg Novog od Turaka 1687. godine, koji su u septembru Mlečani opsjeli sa 150 ratnih lađa i 6.000 vojnika, grad su osveštali crnogorskom krvlju. Prema jednom izvoru, u borbama za oslobođenje grada poginulo je 1.500 Crnogoraca i samo 170 mletačkih vojnika. Kome su onda i mogle smetati eventualne dogmatske ili ritualne nedosljednosti. Uostalom, služba i u katoličkim crkvama u Boki i Primorju služila se na slovenskom jeziku, kao i u crnogorskom zaleđu, dok je drugdje službeni jezik Katoličke crkve bio latinski. To je bio realan odnos političkih interesa. To ne znači da Crnogorska crkva nije trpjela pritiske i optužbe od zapadnog hrišćanstva.

S druge strane, hrišćanske zemlje pod turskom okupacijom sa kojima se Crna Gora graničila nijesu imale, niti mogle imati, uticaja na Crnogorsku
crkvu. Pokušaj patrijarha Brkića, nakon što su Turci obnovili Pećku patrijaršiju, da vrati Crnogorsku crkvu u kanonsku brazdu, što je prije svega bio politički interes Otomanske imperije, Crna Gora je odlučno odbila, a patrijarhu Brkiću zabranila ulazak u Crnu Goru. Možda u opštoj antiislamskoj histeriji hrišćanske Evrope poneko nije ni zapažao jeretičku surovost Crnogorske crkve.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2151:momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-v-tvorci-i-uvari-crnogorskog-etosa-&catid=1501:broj-1048&Itemid=2513

Osobena crkva

Petak, 26 Novembar 2010 feljton - Broj 1049

Jedini ozbiljniji teološki nesporazumi crnogorskih mitropolita pojavljivali su se u odnosima sa Ruskom pravoslavnom crkvom koja je bila i državna crkva carske Rusije, crnogorskog strateškog saveznika. Ovi će se nesporazumi odražavati i na savezničke odnose država, mada su do sada izmicali pažnji istoričara i teologa. Zna se da je sa Ruskom crkvom imao problema mitropolit Vasilije Petrović koji je i umro u Petrogradu pod sumnjivim okolnostima. Zna se i da je mitropolit Petar Prvi jednom bio nekoliko mjeseci zatočen u ruskom manastiru, a potom proćeran iz Rusije. Svejedno što će ga kasnije ruski car odlikovati ordenom Aleksandra Nevskog, koji je dodjeljivan samo najvišem plemstvu bliskom carskoj familiji.

Zna se i da ruski konzul u Dubrovniku Jeremija Gagić, kao povjerljivu informaciju, saopštava Vuku Karadžiću da je „Petar II Petrović neprikladna ličnost za poglavara Crkve i da njegov duhovni život ne priliči pravoslavnom mitropolitu."

Izvještaji o duhovnim prilikama u Crnoj Gori toga doba nijesu afirmativni. Ruski dvorski savjetnik Aleksandar fon Rojc, koji je boravio u Crnoj Gori u posebnoj misiji, kaže da Crnogorska crkva nije podvlasna nijednom patrijarhu niti drugoj crkvi. U izvještaju strogo vodi računa da nigdje ne pomene pridjev pravoslavna i tako odredi njenu
dogmatsku pripadnost.

U Zakonima otačestva Ivana Ivanovića Vukotića iz 1833. godine, ruskog pravnika čiji zakonski tekst nikada nije usvojen, navodi se da u Crnoj Gori postoji nizak stepen bogoštovlja. Narod uglavnom ne ide u crkvu, a izuzetno je mali broj onih koji se ispovijedaju, pričešćuju i ispunjavaju ostale hrišćanske dužnosti. Kao glavni krivci za takvo stanje vjere u Crnoj Gori označavaju se sveštenici, koji uopšte ne obavljaju svoje duhovničke dužnosti i ne propovijedaju zakon Božji.

Sve kritičke opservacije stanja duha i vjere u Crnoj Gori izbjegavaju da upotrijebe pridjev pravoslavna, iako Crnogorci toga doba sebe smatraju pravoslavnima i pravovjernima. Nikome, međutim, ne pada na pamet da Crnogorsku crkvu nazove jeretičkom. Ima tome nekoliko razloga: ponajprije što je u doba romantizma crnogorska borba za slobodu u Evropi toga doba uzdizana do visine ideala, a ugled Crne Gore u slovenskim zemljama pod stranom dominacijom, pa i drugim državama, umnogome je prevazilazio njenu stvarnu moć i domete. No, iako nije bila jeretička, Crnogorska crkva po svemu sudeći nije bila ni pravoslavna ni katolička, bila je osobena.

Živko Andrijašević, objašnjavajući stanje u Crnogorskoj crkvi, piše: „Sasvim posvećeni državnim poslovima i vođenju nacionalne politike, cetinjski mitropoliti od početka XIX vijeka stavljaju u drugi plan obaveze koje imaju kao vjerski poglavari za velike ciljeve

koje su kao političari i državnici imali, nije bilo od značaja položaj crkve, stanje starješinstva ili stepen religioznosti Crnogoraca".

Ovakvo objašnjenje zvuci logično i moglo bi se reći da je tačno, ali ispušta iz vida da su crnogorski mitropoliti o kojima govori (XIX vijek) spadali u red najumnijih ljudi i najprosvjećenijih vladara u Evropi toga doba. To potvrđuju njihova književna i filozofska djela, korespondencija, njihove biblioteke i nema sumnje da su bili u toku ili u kontaktu sa najprogresivnijim idejama toga doba. U to vrijeme, najistaknutiji duhovi dovodili su u sumnju ili javno poricali Hrista bogočovjeka, iskupitelja i spasitelja svijeta, bezgrešno začetog i vaskrslog poslije smrti, kao i prečistu Bogorodicu i njeno djevičanstvo prije i poslije porođaja. Kao što su u sveštanju, miropomazanju, poštivanju mošti, pričešćivanju i slično vidjeli prosto praznovjerja i vradžbine. No, to je Petru I i Petru II bilo nemoguće da javno saopšte, zbog opštih istorijskih okolnosti i položaja, iako se ponešto može naslutiti.

No, da su ljude oslobađali praznovjerja, zabluda i obmana s pozivom „neka grijeh ide na moju dušu", poznato je. Više od toga nijesu mogli. Nijesu oni imali poziciju kakvu je nešto kasnije, recimo, imao grof Lav Nikolajević Tolstoj, čije je lično bogatstvo prevazilazilo sva materijalna bogatstva Crne Gore, a površina njegovog porodičnog imanja površinu slobodne crnogorske države. On je mogao da napiše Sinodu Ruske pravoslavne crkve koji ga je anatemisao i ekskomunicirao iz Crkve da je njeno učenje skup laži, praznovjerja i vradžbina. „...Odbacujem neshvatljivu troicu i basnu o padu prvog čovjeka, koja u naše vrijeme nema nikakvog smisla, bogohulnu istoriju o Bogu koga je rodila djevica da bi iskupio rod ljudski... Međutim, Boga-Duha, Boga-Ljubav, jedinoga Boga – početak svega, ne samo da ne odbacujem nego ništa drugo i ne priznajem da postoji osim Boga, i sav smisao života i vidim u izvršavanju Božje volje izražene u hrišćanskom učenju".

U istom pismu kaže: „Ako se zagrobni život razumije u smislu drugog dolaska Hrista, pakla s vječnim mukama i đavolima i raja kao stalnog blaženstva, onda je potpuno tačno da ja ne priznajem takav zagrobni život; ali vječni život i naknadu ovdje i svuda, sad i uvijek priznajem do te mjere da, stojeći prema svojim godinama na ivici groba, često moram da se prisiljavam da ne poželim tjelesnu smrt, to jest rođenje u novom životu i vjerujem da svaki dobar postupak povećava istinsko dobro moga vječnoga života, a svaki rđav postupak ga smanjuje." U istom
pismu odbacuje sve tajne: „Sve tajne smatram niskim, grubim vradžbinama koje nijesu u skladu s pojmom Boga i hrišćanskog učenja i, osim toga, smatram ih kršenjem pravih zapovijedi Jevanđelja."

Mnogi stihovi iz Luče mikrokozme u dosluhu su sa ovakvim shvatanjem hrišćanstva.

„S vnimaniem sam zemaljske mudrače
voprošavâ o sudbi čovjeka,
o zvaniju njegovom pred Bogom:
no njihove različne dokaze
nepostojnost koleba užasna:
sve njih misli na jedno sabrane
drugo ništa ne predstavljaju mi
do kroz mrake žedno tumaranje,
do nijemog jednog narječija,
do pogleda s mrakom ugašena."

Ovako je pisao posljednji veliki majstor crnogorskih templara.

Autorov je utisak da su crnogorski mitropoliti, Crkva, kler i narod na sličan način razumjeli hrišćanstvo i da je iz takvog duhovnog stanja u spletu okolnosti nastao i crnogorski etos. Ovaj utisak podupire i činjenica da su razni agenti pravoslavlja bjesomučno otkupljivali ili krali „knjige starostavne" koje su nalazili u crkvama i manastirima, među kojima je, vjerovatno, bilo i onih koje je još Jovan Zlatousti (konstantinopoljski patrijarh) godine 400. strogo zabranjivao. U ovom poslu su se naročito istakli Vukovi - Vrčević, Popović, Karadžić - koji su iz Crne Gore iznijeli na stotine knjiga. Zauzvrat su velikodušno punili crkveni knjižni fond izdanjima Ruske pravoslavne crkve.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2162:momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-vi-osobena-crkva&catid=1511:broj-1049&Itemid=2525

Početak kraja

Petak, 03 Decembar 2010 feljton - Broj 1050

Osobenost shvatanja hrišćanstva i autentičnost Crnogorske crkve, zbog čega „nije podvlasna ni jednom patrijarhu niti drugoj crkvi" i zbog čega nije imala „...vrhu sebe nikoga osim Boga", vjerovatno nije mogla biti očuvana u okruženju dvije velike dogmatske „crkvene" imperije, katoličke i pravoslavne, kao što su ostale neke crkve na rubovima hrišćanske civilizacije: Jermenska, Koptska, Etiopska... Njene posebnosti, u čemu je i bila njena suština, nastala u specifičnim okolnostima, počele su da se gase, guše i preinačuju na samom početku druge polovine XIX vijeka, kada je njen ugled i uticaj i dostigao vrhunac. Dolaskom na čelo Crne Gore, knjaz Danilo Petrović, 1851. godine ukida Opštecrnogorski zbor i sve institute vojne demokratije, računajući i izbornost glavara. Ukida i izbornost crnogorskog mitropolita od strane naroda. Tu ulogu neće prepustiti ni kleru ni crkvenim strukturama. Šef države će imenovati mitropolita. Prvi put u istoriji to neće biti Crnogorac. Ukida „naročitu republiku" i uspostavlja autokratsku vladavinu. Crkva dobija gospodara i dužnost da tumači i štiti njegove interese koje ovaj, po sopstvenoj zamisli, izjednačava sa interesima čitave društvene zajednice. Politički protivnici su ili nemilosrdno pobijeni ili su se sklanjali u emigraciju. Represalije su sprovođene nad čitavim krajevima i plemenima. Bila je to cijena nove, kako kažu, „moderne proevropske politike". To je bilo vrijeme kad je Evropa, sa dinastijama restituisanim nakon Napoleonovog poraza (Burbona, Habzburga, Stjuarta...) još pokušavala da obnovi stare društvene modele od prije Francuske revolucije. Evropa još nije shvatala da sa Napoleonovim porazom nijesu bile poražene građanske ideje, iako su ih na to upozoravali mnogi događaji - pariska komuna, mađarska revolucija, garibaldski pokret. Zato će im biti potrebno još gotovo pola vijeka. U postnapoleonovskoj Evropi, gotovo pred kraj XIX vijeka, liberalne građanske ideje bile su uglavnom u sukobu sa službenim javnim moralom. Nerijetko su proglašavane bonapartizmom, što je bila najteža optužba. Pjesnici, filozofi, slikari i uopšte stvaraoci, čija su djela danas najznačajnija kulturna dobra zapadne civilizacije (pominjem nasumice: Igo, Helderlin, Verlen, Bodler, Sezan, Gogen, Goja... i u nedogled), bili su proganjani ili su barem umrli u bijedi i nepriznati. A, upravo je taj društveni sloj Evrope gajio simpatije, nadahnjivao se ili oduševljavao Crnom Gorom i širio mit o njoj, dok se službena Crna Gora divila onome što su ovi najmanje cijenili, njihovim društvenim uređenjima i načinu vladanja. Evropa toga doba još nije razumjela da je s one strane Atlantika na idejama građanske revolucije nastajao „novi svijet" koji će za nekoliko decenija u svemu prestići Stari kontinent. U tom prerasporedu svjetske moći, kormilarska ruka knjaza Danila usmjerava crnogorsku „lađicu stradanija" prema Evropi, prepuštajući duhovni život lijepo štampanim i ukoričenim izdanjima Ruske pravoslavne crkve. Herojska Crna Gora, pred izazovom vremena i potrebom za transformacijom društvene zajednice, nije imala sreće koliko na razmeđu srednjeg u novi vijek, kada se začela nacionalna revolucija. Uzgred, o uspješnosti nove politike možda može da posvjedoči i činjenica da je, za desetogodišnje vladavine knjaza Danila i pod čvrstom rukom njegovog brata velikog vojvode Mirka, u ratnim kampanjama 1852, 1858, 1862. poginulo više Crnogoraca nego čitav vijek prije i poslije toga. A, za to nijesu dobili nijedan politički ustupak, teritorijalno proširenje ili materijalnu pomoć, osim slave za knjaza i vojvodu. Od njihovih dometa je još zapamćeno šibikanje – fizičko kažnjavanje strano crnogorskom etosu, poreska politika i surovi progoni i likvidacije političkih protivnika. Zbog takve politike knjaz Danilo je u kolektivnom pamćenju dobio nadimak Zeko Maniti, koji naša istorijska nauka još nije uspjela da izbriše. A nadimci, epiteti ili pridjevi kriju u sebi doživljaje savremenika o imenovanom vladaru: Sveti Petar Cetinjski, Ričard Lavljeg Srca, Karlo Veliki, Filip Lijepi (VI), Ivan Grozni, Lav Mudri, Petar Veliki, Dušan Silni... Uprkos žilavosti crnogorske hrišćanske tradicije, knjaz Danilo i knjaz i kralj Nikola ustavom, zakonom i propisima gase i preostale posebnosti Crnogorske crkve i klera kako bi ih potpuno izjednačili sa ostatkom pravoslavnog svijeta. Tako se crnogorskim sveštenicima zabranjuje da briju brade i nose perčine, jer je u pravoslavnom svijetu to bilo nezamislivo. Zbog nepoštovanja naredbe raščinjene su stotine sveštenika ili su im oduzete parohije. Među njima je bilo glasovitih junaka i opjevanih vitezova. Uspostavljen je kalendar obaveznih crkvenih svetkovina. Propisan je post kao obavezni čin Bogopoštovanja što je do 1854. godine bila stvar ličnog izbora crnogorskih hrišćana. I uopšte, brojna akta, zakoni, uredbe, naredbe, zapovijedi i uputstva koja objavljuje i komentariše Ž. Andrijašević, ostavljaju utisak kako je autokratska vlast u Crnoj Gori nastavila borbu protiv jeresi tamo gdje je stao Sava Nemanjić, „... dosljedno i bez imalo obzira". Sudbina crkvene posebnosti bila je određena. Da je proces dobro prihvaćen u pravoslavnom svijetu govori i činjenica da je Carigradska patrijaršija (Vaseljenska-Ekumenska) prva po časti

(primusinterpares) patrijaršija pravoslavnog Istoka u katalogu (Sintagmi) od aprila 1855. godine, među 10 pravoslavnih crkava u svijetu, uvrstila i crnogorsku. Crnogorska pravoslavna crkva (autokefalna) pominje se na dva mjesta u Tomosu carigradskog patrijarha Meletija II i Svetog Sida Carigradske patrijaršije od februara 1922. godine, kojim se, pored ostalog, priznaje ujedinjenje samostalnih pravoslavnih crkava (Crnogorske i Karlovačke) sa pravoslavnom crkvom u Kraljevini Srbiji. Za razumijevanjepovezivanja konfesija, etnija i država treba znati da je feudalna ideologija pravoslavnog Istoka na saboru, 451. godine, odlučila da granice država budu i granice crkava. Posebnost Crnogorske crkve nije se mogla održati i stoga što se „jeres" počela širiti i nadahnjivati oslobodilačke i revolucionarne pokrete gotovo koliko i Francuska revolucija. Samozadovoljna rojalistička Evropa, sazdana na Napoleonovom porazu, i usnula predgrađanska Rusija su sa nelagodom gledale na „naročitu republiku". Stoga su zdušno podržavale stvaranje knjaževine i kraljevine (s izuzetkom Srbije). I pored toga što su pojedini stariji sveštenici pristajali da budu raščinjeni i odreknu se bogosluženja u crkvi, kako ne bi nosili kotule i brade, a pojedini mlađi bogoslovi odbijali da budu zaređeni i tražili se u učiteljskom ili nekom drugom pozivu, arhetip crnogorskog sveštenika -ratnika živio je još neko vrijeme. No, Crna Gora je izabrala svoj put. Sve ostalo što se kasnije događalo u životu Crkve, naroda i države, samo je logičan slijed tog izbora. Crnogorski „templari" ostali su izgubljeni u istoriji. Nikome više nijesu bili potrebni.
Može se govoriti za cetinjskog mitropolita, koji je stolovao (u vrijeme Đurđa Crnojevića, 1490- 1496.) na petsto koraka od žive Vlaške crkve, da je štova Gospoda po pravoslavnim kanonima. No, za ostale je to teško ustvrditi, kao što je očigledno da su barem nekolicina posljednjih - Vasilije, Petar I i Petar II - držali do pravoslavnih kanona koliko do magle na Lovćenu, osim kad su to nalagali ozbiljni politički razlozi. Crnogorska crkva nije nastala pukim osamostaljivanjem Zetske mitropolije od Pećke patrijaršije, kao što je protestantska stvorena cijepanjem jedinstvene Zapadne crkve, već u procesu simbioze različitih hrišćanskih tradicija. Taj proces tekao je uporedo sa nacionalnom revolucijom i na izvjestan način bio njen izraz. Nekoliko stoljeća bila je osobena i jedinstvena crkva u hrišćanskom svijetu. Stvarala je sopstvene etičke kanone, u skladu sa interesima društvene zajednice. Bez razlike između sveštenika i laika, više je ličila prvim hrišćanskim zajednicama, u kojima su bili i pisci biblijskih tekstova, a nijesu imali sveštenički stalež, nego kojoj god kanonskoj crkvi. Priznavali su je prijatelji i neprijatelji i štovali, iskreno ili licemjerno svejedno. Njena osobenost nije nestala odjednom, već u poluvjekovnom procesu vraćanja pravoslavnim kanonima, nakon čega je bilo lako ukinuti i njenu nezavisnost. Kler je bio naučen na poslušnost vladaru.

http://www.monitor.co.me/index.php?option=com_content&view=article&id=2176:-momir-m-markovi-crnogorski-templari-izgubljeni-u-istoriji-ogled-o-crnogorskoj-crkvi-vii-poetak-kraja&catid=1523:broj-1050&Itemid=2539

(Kraj)

Објавио Cetinjanin у 01:45

2 коментара:

Dragan 1. јул 2011. 18:33

naziv ,BALKAN,odakle potice?

Одговори

▾ Одговори

Анониман 28. новембар 2012. 23:41

BALKAN JE TURSKI NAZIV ZA TO PODRUCJE.

Одговори

Унесите коментар...

 Коментариши као: duklja7@gmail Одјави ме

Објави Прегледај Обавести ме

Новији пост Почетна Старији пост

Пријавите се на: Објављивање коментара (Atom)